

דברים אחרים

מאת בעריש גאלדענבערג.

א) אסתר א' י"ג, ויאמר המלך לחכמים יודעי העתידה, ומשרש איש חזק כי כן דבר המלך לפני כל יודעי דת ודין. ר"ל כי כן היה מנהג המלך שאם יש לו דבר חוק ומשפט יגיע אותו לפני יודעי דת ודין רעבטמסנעלעדרטע שיחצו הם משפטם והם הם שיקראו אותם יודעי העתידה יודעי המקרים המהווים בעת ועת לחרוץ משפטם עליהם אם להזדיק ואם להרשיע, מזה איש עמי אלל שפיר המשתלח, כלומר איש היודע להתנהג בו כדן וכדת. וכן בדק"י א' י"ג, ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, ענינו יודעי דת ודין לפרוש עמי ההלכה כמו שמשרש איש לדעת מה יעשה ישראל, וכל אחיהם על פיהם, ע"ד מליצתם בתלמוד מסיו אלו חיון עמי חריצת דינם. וכן צהלים בידך עתותי מיינע שטרייטזאבע. וכן ברומית ישמש "טעמסוס" שהוראתו עת ג"כ על פראצעס, שטרייטזאבע.

ב) הכנס גרעץ ישר כי העיר ספרד היא ארוד? מאין הביא ראיה לדבריו. ואני אבוא אחריו ומלאהי את דבריו. כי היה ממנהגם לחבר עם שם העיר מלת ספר בהוראת ג' ב' ל כהוראתו בתלמוד. והנה בקבוץ ספר עם אר"י השמיטו הברה הראשונה א"ר יען שכבר נכללה במלת ספר-ספאר א"כ נשאר רק הברה שניה ל' והשמיטו. הו"ו להיוהה נמשכת מהנהגה הנמשך אחר הקמץ איש ספר-ספר-אר"י. ודומה לזה ספרונים והוא מן ספר ערים כי הע"ס נקרא ערים ובחיבור נשמשה הע"י.

ג) משלי ל' י"ח — כ"א. בלש המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתי, ענינו שיש להסתכל על חכמה הבורא איך נעם הניעות בלב מבחר יצוריו האדם, כי הנגר והוא מלך האפרים יזדוג עם בת זוגו דוקא בשמים ר"ל בפומבי אף שישים קנו במרומי סלעים; דרך הנחש שמקומו בלגמי בזה ורפס יזדוג ג"כ עלי זור, והוא ג"כ בפרהסיא; דרך אהיה בלב ים ר"ל שהאיה הוא זוג מלאכותי כי הים הוא האם והאיה מן כחי וראשית אוני הוא בחינת בעל ואיש הבעל את הים שהוא בחינת אם ודרכה ר"ל זוגה של האיה הוא דוקא בלב ים שהים שם עמוק, רק דרך גבר הוא משונה משלשה אלה שהוא בְּהַעֲלָמָה לכן הפס לשון עלמה שהוא מן עַלִים להורות על העלמה והסתור, כי ענין השם על שיוצאה במעטפה והינומא יונגע פרויא ולא אמר צהולה. ועוד יש להסליח שאילו הזונה המוסקרת לא חוכל להכחיד רגש הניעות השחול בקרבי איש: אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און. וא"כ כל הדרכים בזון והוראתם הזדווגות. השוה לעלמה ברומית נובץ שפיקרו העלמה וכסוי, והואל על הזדווגות באשה הייראטהען פאן איינער פרויא, ואמר שעלטר בעעמו די הכלה בעת חופתה בעלימה פניה נעץ. כאשר נוהגים אונמו עד היום. השוה לאוניה-און ברומית נאפים על האיה והפעל נאפא כמו פּעל אונלו המחיתם לבעל כי כל פעולה היא

הולדה ובעילה של ידים פרי ידיו, מעשה ידיו פועל ידיו. ומלת נקטים על דבר שגולד והתחדש ויאל לאור כעובר מרחם אמו. ועוד לי השוואות הרבה אולם אין כאן מקומם.

(ד) בראשית ו' ג': ויאמר ד' לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר. ענינו כי אחרי אשר גם בני אלהים שהמה בני רב רבניא עשו אחרי כמות האדם הנה הראיתי לדעת כי רוחי הוא רוח הנביעות וקדושת הוונג לא יהיה ארון ומהגבר באדם בנערותו שחום המבני גובר בו ומלת לעולם מן עול ימים כלומר בנער שלום. כי בְּשָׁנָם ר"ל בנערותם מן שיג, שנשג, שגיא שמינס נחם ונמיחה וגידולו הוא בשר ולא רוח. ועד מזה פעם אמרתי ד"ל בשגם זה משה כי משה הנטיין בילדות : לא כהתה עינו ולא גם ליחו. ועוד לפעם היוהו מלך, ומלך הנטיין בהאר "ילד" וזה לפעם היוהו בן וילד של הקב"ה וממלא מקומו סה בארץ : ד' אמר אלי בני אשה אני היום ילדתיך, וכן היה המהג בקיסרי רומי שהחזיקו ממלא מקומם אחריהם בחזקת בנס ויוצאי ירכס אדאָפּטירטען יעדען באַבְסֶאָלגער, וזה פעם סמיכה יד עליו להיות הבנים מכונים בשון בפועל ידיו, מעשה ידים, פרי ידים : על בני ועל פועל ידי האונן, מעשה ידי להפאר ופגשה ידינו כוננה עלינו, שהפסל חזקיה על בניו שיכונס ד' כמו שזכר והקים אותו מחליו. עיין באורי שם. וכן הקרבן : פרי בפני חפאת נפשי היה נריך סמיכה בעלים להורות שהוא חמורה בנו. ההלמיד נקרא בן והרב אב לכן הסמיך הרב להלמידו להורות שהוא בבנו ויכול למלא מקומו. וגם מלת נביא מן יוצג-הנביא ר"ל בן וממלא מקומו ושלוחו של אלהים לבן : וזהו עלי יד ד', כי ד' הפובה עלי כלומר שהסמיכהו לבנו ושלוחו. לזה פלגי ישאר עלך כלומר עלי כי הרעיוס הה בני הלב ויוצאי מעיו. בני שרעפים סעיסים. ונראה שכל מי שהנטיין בהאר ילד וזה למלכות. במשה ותפחה ותרחוהו את הילד, ויהי ביסורן מלך, יוסף הנטיין בילד הילד אינגו, וזה למלכות, ונקרא בקלה הילד הראשון בעוד להילד השני שהוא רמז על בנו של הורדוס, עיין באורי שם. בימין הנטיין וילד זקונים קטן, ויאל ממנו שאלו. וכן יקרא מלך המשיח נחם שהוא כמו ילד. ויאל חוסר מנע ימי, וכך משרשו ישרה ילד יולד לנו בן נתן לנו וגו' וכן בלעז אינגאָנא על ילד ויוצא עזר, הנה עוד באשכח קעניג-קאָניג-קוניג ועיין אדעלונג אותו עק חרטה שהכרה הכופים "גינג" מיוסדה להוראת הילד.

(ה) ההלים פיז יסודותו בהכרי קודש, כלומר שנסד השיר הזה על שכן הר סקודס הוא ציון. והולך ומשכח אותו שגם ד' יאהב שפרי ציון יוחר מכל משכנות יעקב וכי נכבדות מדובר בה והיא עיר אלהים. עתה ימים שווי וערך בין ציון שהיא עיר האלהים לבין מדינות אחרות היותר מנוונות בימים ההם להראות היחרון שיש לציון עליהם ואמר למשל אזכיר רכב ובכל ליודעי ונראה אש ידמו בטוב ההנהגה לציון. הנה גם ברכב ובכל יש גרים ממדינות פלשת נור וכו' והנה בספרים הטוליים מספר מסקד הסושים קאנאקריפציאן נכתב בכחא מהגרים ההם : זה יולד שם ששעדהם ער אַערשריבען אין דער אַרענעליסמע : דער אונד דער איוט דארט אונד דארט געבירטיג, וזהו ההערה סקמה אחד הגר את זכות האזרחות. אבל ציון אינו כן כי איש ואיש יהיה אזרח או גר ואמר לו : יולד זה כי משפט אחד אללינו לאזרח ולגה, יעדער האט דאס בירגערעכט. לכן ראוי ציון שד' יכוננה מהורגה ויעבה אלה עליין על כל הארצות. עסה יבקש המאור שחי בגלות על אדמת נכר בראיה שבווהר ציון שמשחוקק לראוהו, ד' בבואו לבקר ולשים עין על ספרי העמים ההם וימצא בחוכם נדחי ישראל בהערה הכתובה ביד שמש, זה יולד

ט"י יספור הגדולים כהם שמיים כך כלומר לזיון יהיו מן השארים כלומר דור החדש שגור
בחוץ ילארץ או מן האבות בחולליו אורו הדור — מן חולל אילול — הכלל כל מעיני
כלומר מקור המשפחה, הכנס — כמו בחלום סיח ד ממקור ישראל. ט"י כממין גמיר
רודס. עין ט"י באורי — כלם יספור ד כך כלומר שיכנו כך וישנו מלכות פזורים.
מעבד באשם אלל דיא פערשטרייטעטן איזראעלישען, ביא דענען אין דער
פאלקסצעהלונג אנגעמערקט ווארדע: „דיזע זינד דאָרט אונד דאָרט
נעב אָרען" מענען זיא יונג אדער אלט זיין, קורץ מיינע אללע שטאטטשער
וואנדטען, צי דען דייניגען אָ ציין צעהלען!
ואל התמה על האויף הנמטה במלך שרים כי נמצא הכנה דונפחות כאלה במלכים.

דברי בקרת.

(1) כ"ה החנוך הובאה ב"ה ערב י"י, כ"י, מזה חליט: „וכשמו חשבע, מ"ע להשבע
בשמו ב"ה בעת כהנמך להחיות ולקום דבר וכו' לפי שיש בזה גדולה במקו י"י והגבורה
והרוממות" וכו' ע"כ, וזאת היא כידוע דעת הרמב"ם ז"ל. והעיר צ"ח הגאון מ' יעקב סיק וז"ל:
„מזה ליתן פסח בלא הכרה דברים הללו במוקדם ב"ה ואחזק י"י יצ"ו דכתיב ל"ב וכשמו
חשבע, עכ"ל. ואם בוא אל הכין, דיל המקור אשר ממנו נובע. ענין שבועת אמה, ב"ה שעת
הגמ' בחמ' המורה נ"י ע"כ, נמצא שם אף בני הכרובים יחדו. לדרשה, הא' לענין שבועה לקיום
המטה, והב' לענין שבועת אמה; אבל משם אין הכרח איוו קסוק מן השנים מורה על הענין
האחר ואיוו על האחר, וע"י היפך ב"ה רביי שם ד"ה הכתוב קרא וכו'. ואולם יען אשר לפי
דעת הרמב"ם והחנוך הוא חיוב להשבע בעת האזק, מן העפעס כי הוא עליו וכבוד לשמו יחי,
הנה משהבר לזכו, כי על החיוב הזה מורה ביתר שאף הכתוב ב"ה. עקב אשר שם נסמך לו
הפסוק „הוא ההלכה" מה שאין קן ב"ה' ואחזק. וכאשר בימותי בפסרים ומלחי. כי בעקר
הדבר כבר קדמי חכם קדמון הנה לגדי על דברי הראש"ע שכתב: „וכשמו חשבע, ב"ה
כאשר מפורש" עכ"ל, פירוש הרי"ב נראה בעל מקור חיים וז"ל „ויש' אומר כאשר פטורם בפסוק
„הוא חלוקה" ואחזק חייב לעשות ק"י ע"כ. ונסתלקה בזה סמיתה בג' מהר"י ס"ק ז"ל.
אמנם נפלאה היא בעיני מדוע לא הביא הגאון הגיל אף חמיקתו במוקדם על שגו
חליט להיות יראה ש"י על פניו שנאמר אף ה' אלהיך חירא, ובמו קן על מזה חליט. לעבוד
אף ש"י על ואורו מעבוד. והנה ב' מצי' אלה מובאות נ"ב ב"ה החנוך ב"ה עקב, ועלען
תזקק היפך הקבוא: לפי לא רין להן בעל ס' החנוך מקום ב"ה' ואחזק אשר שמה כבר
נזכרו במקרא אלה בני המזויים? וז"ע.

(2) ע"כ ברכו כ"ט, ע"כ. י"ד המהלך וכו' ואזא הוא השלם קצרה ר' אליעזר אומר:
עשה רעוק בשמים ממעל והן נחת רוח לירחיק מתחת והסוב בעיניך עשה בא"י שומע תפלה.